

You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Anna Młynarczuk-Sokołowska: „Od obcości do inności. Międzykulturowa edukacja nieformalna na przykładzie działań polskich organizacji pozarządowych”. Warszawa 2015, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, ss. 347 [recenzja]

Author: Ewa Ogrodzka-Mazur

Citation style: Ogrodzka-Mazur Ewa. (2017). Anna Młynarczuk-Sokołowska: „Od obcości do inności. Międzykulturowa edukacja nieformalna na przykładzie działań polskich organizacji pozarządowych”. Warszawa 2015, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, ss. 347 [recenzja]. "Edukacja Międzykulturowa " (2017), nr 6, s. 219-222.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

kie sama prawa jak powaga, pewne, bardzo istotne aspekty Świata są dostępne jedynie dla śmiechu”, które to wyzwanie podjął w latach 90. ubiegłego wieku Lech Witkowski, upowszechniając w pedagogice Bachtinowską „kulturę śmiechu” i słusznie dowodząc, że wychodzi ona, jak pisze, naprzeciw potrzebie włączenia w obręb myślenia pedagogicznego nowych inspiracji, a nawet nowych perspektyw teoretycznych, w nowym świetle stawiających tradycyjne intencje i dążenia najszerzej pojętej pedagogiki. Wszakże wyzwanie to jeszcze do dzisiaj napotyka na opór, a to dlatego, że jak podnosiłam tę kwestię swego czasu w jednej ze swoich prac zajmujących się osobliwością śmiechu w szkole (Grzybowski zresztą się do niej odwołuje): złożony i skomplikowany, wieloznaczny „język śmiechu”, uwikłany w sferę potoczności życia codziennego, ze względu na swoją specyfikę może być jedynie rozpatrywany na płaszczyźnie analizy zjawiska komunikacji społecznej, której podstawowych pojęć „znaku” i „znaczenia” – nie uda się badaczowi odczytać i zrozumieć w konwencji pozytywistycznej tradycji metodologicznej, opartej na orientacjach naturalistycznych, popularnych, a nawet jeszcze podstawowych w niektórych środowiskach akademickiej pedagogiki w Polsce. Konieczność uwzględnienia subiektywnej perspektywy badanego, a więc odwołania się do tak zwanego współczynnika humanistycznego (por. prace F. Znanieckiego), prowadzi w stronę tak zwanego paradygmatu interpretatywnego, mającego duże tradycje w obszarze dyscyplin dla pedagogiki podstawowych (np. socjologii, filozofii,

psychologii, antropologii), a przez wielu jej przedstawicieli ciągle jeszcze traktowanego niechętnie. Ponadto potencjalnych badaczy odstrasza nieostrość pojęć – śmiech – humor – komizm i wielość teorii czy koncepcji. P. Grzybowski, swobodnie poruszając się w tym obszarze, mając świadomość pułapek epistemologicznych w swojej monografii o Śmiechu w edukacji... zaprezentował solidny warsztat teoretyczny i empiryczny, zaś obszerna bibliografia – to nieoceniony podarunek dla czytelników.

Gratuluję zatem dr. hab. Grzybowskiemu tak znakomitej monografii i zachęcam do pracy nad kolejnymi książkami z zakresu kultury śmiechu.

Maria Dudzikowa

Anna Młynarczuk-Sokołowska: *Od obcości do inności. Międzykulturowa edukacja nieformalna na przykładzie działań polskich organizacji pozarządowych*. Warszawa 2015, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, ss. 347

Recenzowana praca stanowi udaną próbę naukowego opisu wybranych zagadnień dotyczących realizacji międzykulturowej edukacji nieformalnej przez polskie organizacje pozarządowe. Została opracowana na podstawie

pierwszej części rozprawy doktorskiej pt. *Międzykulturowa edukacja nieformalna w Polsce na przykładzie działalności organizacji pozarządowych*, przygotowanej przez autorkę pod kierunkiem naukowym prof. zw. dr. hab. Jerzego Nikitorowicza – kierownika Katedry Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku. Liczne publikacje wydawane od ponad dwóch dekad w białostockim ośrodku uniwersyteckim przedstawiają w sposób interdyscyplinarny zarówno teoretyczne odniesienia, jak i praktyczne działania w zakresie edukacji wielo- i międzykulturowej. Przedstawiają m.in. zadania edukacji międzykulturowej związane z kreowaniem kilku nurtów rozwoju człowieka i jego kultury: (1) nurt tradycji i kultury regionalnej, inaczej nurt związany z nabywaniem tożsamości rodzinno-lokalno-parafialnej, (2) nurt kultur narodowych i kształtowania się tożsamości narodowej, (3) nurt kultury państwowej, dotyczący kreowania więzi obywatelskich z państwem, (4) nurt dialogu kulturowego i cywilizacyjnego (wewnętrznego i zewnętrznego), inaczej nurt kreujący wielopłaszczyznową tożsamość jednostkową i społeczną oraz (5) nurt symetrycznej akulturacji, między innymi jako wynik mobilności i ruchów migracyjnych na świecie¹. Do tych propozycji nawiązują m.in. teksty pracowników Katedry Edukacji Międzykulturowej – przywołanego już J. Niki-

torowicza, dr. hab. Mirosława Sobockiego prof. UwB, dr hab. Doroty Misiejuk, dr hab. Jolanty Muszyńskiej czy dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej, prezentujące relacje i komunikaty z badań oraz praktykę edukacyjną.

Recenzowana publikacja jest opracowaniem o charakterze empirycznym, dlatego w strukturze pracy są poprawnie wyeksponowane trzy części – teoretyczna, metodologiczna oraz empiryczna, zawierająca analizę i interpretację wyników badań własnych.

Podczas analizowania zawartości treściowej części teoretycznej pracy dotyczącej głównie międzykulturowej edukacji nieformalnej (rozdz. 1) oraz działalności polskich organizacji pozarządowych w kontekście aktywizacji społeczeństwa obywatelskiego (rozdz. 2) zwraca uwagę szczególne znaczenie przypisywane międzykulturowej edukacji nieformalnej, którą autorka recenzowanej pracy uczyniła wiodącą kategorią podjętych rozważań pedagogicznych. Ujmuje ją w sposób procesualny, jako świadome nabywanie kompetencji międzykulturowej, zachodzące poza formalnymi programami kształcenia. Jej celem jest przygotowanie do radzenia sobie w interakcjach z Obcymi i Innymi w zakresie kulturowym oraz nawiązywanie z nimi partnerskich relacji. Istotne jest również to – ze względu na ważne aspekty poznawcze – że w opracowaniu odwołuje się zarówno do rodzimych ujęć, jak i zagranicznych, teoretycznych modeli edukacji formalnej, nieformalnej oraz pozaformalnej, precyzyjnie rozgraniczając zakresy tych terminów. Duży walor teoriopoznawczy ma także do-

¹ J. Nikitorowicz: *Fenomen wielokulturowości i prognozy rozwoju ku międzykulturowości*. „Edukacja Międzykulturowa” 2012, nr 1, s. 47–66.

konane rozróżnienie kategorii Obcy oraz Inny, mających istotne znaczenie w postrzeganiu odmienności kulturowej. Autorka słusznie zwraca uwagę, że Obcość i Inność są zjawiskami zależnymi od kontekstu, poziomu kompetencji międzykulturowej (w tym komunikacyjnych), umiejętności przewidywania oraz postaw partnerów interakcji z różnych kręgów czy środowisk kulturowych. Część teoretyczna daje bardzo pozytywne wyobrażenie o rozległości lektur autorki i jej całościowym ujęciu edukacji międzykulturowej w kontekście koncepcji edukacji przez całe życie.

W badaniach własnych autorka wykorzystwała podejście ilościowo-jakościowe, uwzględniające – zgodnie z teorią dwukontekstową – zarówno kontekst uzasadniania – przez wyjaśnianie przyczynowo-skutkowe zjawisk pedagogicznych, będących przedmiotem podjętych badań, jak również kontekst odkrycia – przez interpretację i rozumienie. Przyjęcie takiej perspektywy metodologicznej wiąże się ze świadomością określonych trudności, wynikających zarówno z braku jednoznacznego stanowiska w sprawie metodologicznej komplementarności badań ilościowych i jakościowych, jak również braku – mimo coraz liczniej pojawiających się doniesień naukowych w literaturze przedmiotu – opracowań uwzględniających wieloparadygmatyczny model uprawiania pedagogiki jako nauki oraz jako refleksji o wychowaniu i obszaru praktyki. Można tym samym zgodzić się z opinią, iż sztywny podział epistemologiczny, jaki wciąż jeszcze reperyktowany jest w odniesieniu do metod

ilościowych i jakościowych, trzeba traktować jako niefortunny spadek po metodologii neopozytywistycznej. W rzeczywistości kwantyfikacja nie eliminuje analiz jakościowych i nie jest dla nich alternatywą. Spór o komplementarność metod ilościowych i jakościowych wynika po części z ich spostrzegania jako autonomicznych elementów procesu poznawczego. Jeżeli odrzucimy ten neopozytywistyczny pogląd, zobaczymy, że proces poznania jest jednością, a dobór metod winien być podporządkowany zakładanym dla niego celom. Kierując się tymi założeniami, autorka dobrała adekwatne metody gromadzenia i analizy danych ilościowych oraz jakościowych.

Uzyskane rezultaty badań zasługują na uwagę z co najmniej kilku powodów.

Po pierwsze – są dobrą ilustracją różnic w postrzeganiu praktycznych rozwiązań w zakresie realizacji przez polskie organizacje pozarządowe międzykulturowej edukacji nieformalnej.

Po drugie – walorem badań jest uchwycenie zmian zachodzących w postrzeganiu działalności organizacji pozarządowych w różnych jej wymiarach. W przypadku problematyki podjętej w studiach i badaniach, których wyniki przedstawione są w tej publikacji, jest to szansa na wzbogacenie wiedzy o ważnych uwarunkowaniach działalności edukacyjnej organizacji pozarządowych. Na podstawie dotychczasowych poczynąń oraz zamierzeń autorki realizującej projekt sądzić można, że szanse te zostaną wykorzystane i przyniosą wartościowe rezultaty poznawcze i pożyteczne sugestie praktyczne.

Po trzecie – lektura publikacji pozwala na poznanie wprowadzić z konieczności częściowego, ale wielostronnego oglądu złożonych zagadnień międzykulturowej edukacji nieformalnej. Zebrane informacje mogą być inspiracją do szerszych i bardziej pogłębionych studiów i badań. Dodać również warto, że uzyskane rezultaty badań skłaniają do wniosku, że dobrze byłoby, gdyby w niedalekiej przyszłości podjęte zostały próby nakreślenia solidnie uzasadnionych propozycji modelu/modeli międzykulturowej edukacji nieformalnej. Takie propozycje – uwzględniające aktualne warunki i tendencje zmian społeczno-kulturowych, ekonomicznych i gospodarczych, przemiany teorii i praktyki edukacyjnej – wydają się bardzo potrzebne. Ważną rolę w określaniu wspomnianych modeli mogą i powinny odgrywać środowiska badaczy i praktyków zajmujących się edukacją międzykulturową. Podjęcie tego typu studiów i badań może także stać się impulsem do ożywienia kontaktów pedagogów akademickich z działaczami organizacji pozarządowych – praktykami.

Ewa Ogrodzka-Mazur

Ewa Sowa-Behtane: *Rodziny wielokulturowe*. Kraków 2016, Wydawnictwo WAM, ss. 168

Recenzowana książka to bodaj pierwsza tego typu pozycja w Polsce, która w zwięzły i syntetyczny sposób prezen-

tuje fenomen rodzin wielokulturowych. Jej autorka jest doktorem nauk humanistycznych, pedagogiem, profilaktykiem społecznym, adiunktem w Katedrze Pedagogiki Społecznej Akademii Ignatianum w Krakowie. Mimo młodego wieku badaczka napisała już wiele artykułów naukowych oraz wydała dwie książki: *Młodość ponowoczesna* (Kraków 2015) oraz *Wartości członków subkultur młodzieżowych* (Kraków 2015). Należy podkreślić również zaangażowanie społeczne Ewy Sowy-Behtane, która jest prezesem Stowarzyszenia Rodzin Wielokulturowych.

W pierwszej kolejności moją uwagę zwróciło, jak niezwykle aktualną problematykę podjęto w książce; sama autorka przyznaje, iż „w dobie ponowoczesności, coraz częstszym zjawiskiem są małżeństwa mieszane etnicznie, rasowo, kulturowo czy narodowościowo przyczyniające się do wyłaniania nowych rodzajów tożsamości kulturowej. Takie małżeństwa mieszane wyznaczają nową jakość kulturową, gdy nie dotyczą pojedynczych jednostek, ale stają się normą, zjawiskiem statystycznie częstym, a nawet dominującym w szerszym kontekście społecznym”¹.

Rozważania na ten temat otwiera rozdział pierwszy, zatytułowany *Rodziny wielokulturowe w literaturze polskiej i światowej*. Znajdziemy tutaj definicje wielokulturowości i międzykulturowości, rodziny wielokulturowej, wieloreligijnej i wielojęzycznej. Szczególnie interesujące

¹ E. Sowa-Behtane: *Wstęp*. W: Tejże: *Rodziny wielokulturowe*. Kraków 2016, Wydawnictwo WAM, s. 7.